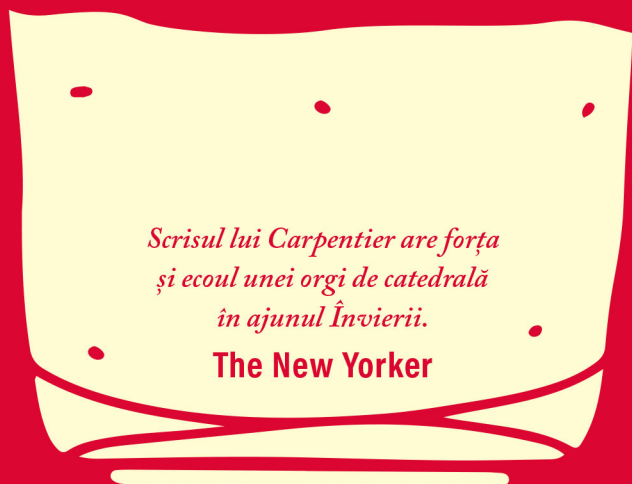

ALEJO CARPENTIER

Recursul la metodă

*Scrisul lui Carpentier are forța
și ecoul unei orgi de catedrală
în ajunul Învierii.*

The New Yorker

Capitolul întâi

Astfel, intenția mea nu este de a expune metoda pe care fiecare ar trebui s-o urmeze pentru a-și călăuzi bine rațiunea, ci doar de a arăta în ce fel mi-am călăuzit-o pe a mea.

DESCARTES,

*Discurs despre metoda de a ne conduce bine rațiunea
și a căuta adevărul în științe*

Unu

... Dar de-abia m-am întins. Și sună ceasul. Șase și un sfert. Nu se poate. Șapte și un sfert, poate. Mai degrabă. Opt și un sfert. O fi deșteptătorul ăsta o minunăție a meșterilor ceasornicari elvețieni, dar are limbile atât de fine, încât de-abia se văd. Nouă și un sfert. Nu. Ochelarii. Zece și un sfert. Așa da. De altfel, și ziua se desenează pe galbenul perdelelor în tonuri de dimineață târzie. Întotdeauna mi se întâmplă la fel când mă aflu în această casă: deschid ochii cu senzația că sunt *acolo*, datorită hamacului care mă însoțește peste tot – acasă, la hotel, în castelul englezesc, în Palatul nostru... –, și asta pentru că niciodată nu m-am putut odihni într-un pat solid cu somieră și perne. Îmi trebuie un culcuș din sfoară împletită, agățat cu chingi, ca să mă ghemuiesc și să mă legăn. Și în timp ce mă balansez, mai casc o dată, apoi îmi scot picioarele din hamac cu încă o legănare și încep să-mi caut papucii pe care-i rățăcesc întotdeauna în culorile covorului persan. (*Acolo* mi i-ar fi pus în picioare Elmira, Intendenta, întotdeauna grijulie când mă trezesc, care acum doarme probabil în patul ei de campanie – are și ea manile ei – în jupon și cu sânii goi, în noaptea celeilalte emisfere.) Câțiva pași spre lumină. Trag de cordonul din dreapta și, cu zgomot metalic de inele, undeva, sus, apare scena ferestrei. Dar în locul unui vulcan – acoperit de zăpadă, maiestuos, depărtat, vechi Lăcaș al Zeilor –, se ivește Arcul de Triumf, în

spatele căruia se află casa marelui meu prieten Limantour¹, fost ministru sub Don Porfirio, de la care poți învăța o mulțime de lucruri când începe să vorbească despre chestiuni economice și alte rahaturi de-ale noastre. Ușor scârțâit de ușă. Și apare Sylvestre, cu vesta sa în dungii, purtând tava de argint – argint masiv și strălucitor din minele mele: „*Le café de Monsieur. Bien fort, comme il l'aime. À la façon de là-bas... Monsieur a bien dormi?...*”² Cele trei perdele de brocart sunt trase una după alta acum, lăsând să se vadă, sub un soare potrivit pentru un concurs hipic, sculpturile lui Rude³. Copilul-erou cu coițele în vânt dus la război de un *caudillo*⁴ înflăcărat și viteaz, dintre cei care – dacă nu i-aș ști! –, intonând marșuri triumfale, trec din primele rânduri la coadă, când situația e delicată. Și-acum *Le Journal. L'Excelsior*, ale cărui pagini, cu mulțimea lor de fotografii, parcă sunt un jurnal de actualități de cinema. Și *L'Action Française*, cu rețetele lui Pampille, pe care fiica mea le încercuiește zilnic cu creionul roșu pentru excelentul nostru bucătar, și editorialul – adevărată imprecizie semnată de Léon Daudet, ale cărui geniale, apocaliptice înjurături – supremă expresie a libertății presei – ar provoca dueluri, sechestre, asasinat și schimburi de focuri cotidiene în țările noastre. *Le Petit Parisien*: continuă ciocnirile în Ulster: impresionant concert pentru mitraliere și harpe irlandeze; unanimă indignare față de cea de a doua campanie de exterminare a câinilor din Constantinopol, prinși și izolați pe o insulă pustie unde se mănâncă unii pe alții; noi incidente în Balcani, etern viespar, veșnic butoi cu pulbere ce se aseamănă atât de mult, din acest

---

1 José Yves Limantour (1854–1935), om politic și economist mexican.

2 Cafeaua Domnului. Tare, cum îi place. Ca acolo... Domnul a dormit bine?... (fr.).

3 François Rude (1784–1855), sculptor francez, maestru al școlii romantice, autorul grupului statuar *Plecarea voluntarilor în 1792*, sau *La Marseillaise*, care împodobește Arcul de Triumf din Paris.

4 Șef, căpetenie (sp.).

punct de vedere, cu provinciile noastre andine. Mi-amintesc încă – era în timpul celui lalt voiaj al meu – de ceremonia primirii regelui bulgarilor. A trecut pe aici, împreună cu președintele Fallières, plimbându-și maiestatea împodobită cu panaș și fireturi (o clipă mi s-a părut că e Colonelul Hoffmann) într-un superb landou de paradă, în timp ce fanfara Gărzii Republicane, așezată lângă soclul monumentului lui Napoleon, intona *Platcia divița, ciuma Marița*⁵, cu lux exuberant de trompete, clarinete și tromboane,acompaniate într-un stil aproape de operetă de o combinație de piculine și triangu în stil operetă. „*Vive le Roi! Vive le Roi!*”⁶ striga mulțimea republicană visând, în fond, tronuri, coroane, sceptre și paji, foarte sărăcăcios înlocuite, ca spectacol, de președinți în frac și cocardă purpurie pe piept, care-și mișcă jobenul de la cap până la genunchi într-un gest de salut prea asemănător cu cel al orbilor care cer de pomană după ce se străduiesc să îngâne *La jambe en bois*⁷ pipăind găurile negre ale unei ocarine. Unsprezece fără douăzeci. Asta înseamnă fericirea unei agende închise, aruncate pe noptiera de lângă hamac, fără ore de audiență, vizite oficiale, prezentări de scrisori de acreditare sau pompoasa apariție a generalilor care-ți cad pe cap pe neașteptate, în afara programului, în cadență de cizme și pintoni. Dar am dormit mai mult decât de obicei pentru că aseară, sigur aseară – foarte târziu – am servit una dintre călugărițele din congregația Sfântului Vincențiu de Paul, îmbrăcată în albastru siniliu, cu acoperământ scrobbit, scapular între țâțe, și bici împletit din piele rusească la centură. Chilia era perfectă, cu liturghierul legat în piele de vițel pe masa grosolană de lemn, alături de sfeșnicul

---

5 Versurile (reținute greșit) cu care începea imnul național bulgar din perioada 1886–1947. Corect: *Șumi Marița, / place vdovița* (Urlă Marița, / Plânge văduva).

6 Trăiască Regele (fr.).

7 Piciorul de lemn (fr.).

argintat și hârca nițel cam cenușie – adevărul e că n-am atins-o –, făcută probabil din ceară sau din cauciuc. Patul, în schimb, în ciuda stilului monahal, gen pușcărie, era excelent, cu pernele de etamină falsă, în fețe de pernă ce păreau dintr-o austeră pânză de sac, și somiera elastică ce colabora ascultătoare cu mișcările coatelor și genunchilor ce se împleteau deasupra ei. Patul era comod, la fel ca divanul din sala califilor sau banca de pluș din vagonul de dormit al companiei Wagons-lits-Cook (Paris-Lyon-Méditerranée), cu două roți și o scărișoară de acces, veșnic oprit într-un tunel care – nu știu datorită cărui truc ingenios – mirosea întotdeauna a fum de locomotivă. Mai rămânea să probez posibilele combinații de perne și rogojini din Casa Japoneză; cabina de pe Titanic, reconstruită întocmai pe bază de documente, ce părea marcată parcă de iminența dramei („*Vas-y vite, mon chéri, avant que n'arrive l'ice-berg... Le voilà... Le voilà... Vite, mon chéri... C'est le naufrage... Nous coulons... Nous coulons... Vas-y...*”⁸); podul rustic al fermei normande, mirosind a mere, plin cu sticle de cidru la îndemână, și Camera Nupțială, unde Gaby, îmbrăcată în mireasă, cu cunună de lămâiță, se lasă deflorată de patru-cinci ori pe noapte când nu e în schimbul de dimineață – „de gardă”, cum spun ele –, asta pentru că vreo câțiva prieteni de-ai casei, în ciuda tâmplorilor cărunte și a Legiunii de Onoare, erau încercați, din când în când, de gloria trezirilor triumfale ale lui Victor Hugo. Cât despre Palatul Oglinzilor, aici figura mea se reflectase de atâtea ori în lăncezeli și planuri de perspectivă, inovații și caricaturi, încât toate ipostazele mele fizice mi se adunaseră în minte ca-ntr-un album de familie unde înregistrezi atitudini, instantanee și straiile celor mai bune zile dintr-o viață. Cât de bine înțelegeam de ce regele Eduard al VII-lea își instalase acolo propria cadă și chiar un fotoliu – astăzi obiect istoric,

---

8 Hai mai repede, dragă, înainte de-a ne ciocni de aisberg... Uite-l... Uite-l... Repede, iubitul... Ne scufundăm... Ne scufundăm... Hai... (fr.).

păstrat într-o cameră de onoare – lucrat de un priceput și discret meșter ebenist, care-i permitea să se bucure de rafinate plăceri în calea cărora stătea voluminosul său abdomen. Bună petrecerea de astă-noapte. Și totuși – după ce s-a risipit efectul multiplelor cupe – mă încerca parcă o teamă că păgânescul meu chef cu măicuța ordinului Sfântului Vincențiu de Paul (odată, Paulette mi se oferise în chip de colegiană englezoaică, printre rachete de tenis și cravașe; altă dată, foarte fardată, făcând pe târfa din port, cu ciorapi negri, jartiere roșii și cizme înalte de piele) o să-mi poarte ghinion. (Mai era și craniul ăla, care, dacă mă gândesc bine, indiferent c-o fi fost din cauciuc sau din ceară, arăta destul de sinistru...) Divina Protectoare a Noii Córdobe, Făcătoarea de minuni, Apărătoarea patriei mele ar fi putut afla de rătăcirile mele, de-acolo, din lăcașul ei stâncos, între piscuri și povârnișuri, unde se înălța vechiul său sanctuar. Mă autolinișteam însă, spunându-mi că dorința de autenticitate nu mersese atât de departe încât să existe și vreun crucifix în falsa chilie mănăstirească a vinovatei mele poftă. Adevărul e că Madame Yvonne, îmbrăcată în negru, cu colier de perle, maniere alese și o franceză ce trecea, de la caz la caz, în funcție de client, de la stilul Port Royal la stilul Bruant⁹ asemănându-se foarte mult în privința asta cu franceza mea – combinație de Montesquieu și *Nini-peau-de-chien*¹⁰ –, știa să satisfacă fanteziile tuturor, dându-și însă întotdeauna seama unde trebuie să se oprească. N-ar fi agățat un portret al reginei Victoria în Camera Internatului Englez, după cum n-ar fi pus o icoană în Camera Marelui Boier și nici un falus prea mareț în Camera Fanteziilor Pompeiene. Când o vizitau anumiți clienți, avea grijă pe deasupra ca „*ces dames*“ să intre în rol, cum spun actorii, să se concentreze asupra interpretării

---

9 Aristide Bruant (1851–1925), cântăreț francez, creator al unor șansonete în stil argotic.

10 Nini-piele-de-câine, cocotă (fr.).

personajului – logodnică nerăbdătoare, călugăriță stăpânită de diavol, provincială cu curiozități perverse, nobilă doamnă care își ascunde identitatea, înaltă aristocrată ruinată, străină-întrecere-avidă-de-senzații-tari etc. etc.; în sfârșit, să se comporte ca niște actrițe de înaltă școală; le interzicea să apuce monede cu labiile pe colțul unei mese, cum făceau altele, de altă categorie, în Salonul Prezentărilor de la parter – „*au choix, Mesdames*”¹¹ – unde apăreau îmbrăcate doar în câte un bolero spaniol din paie, un colier tahitian sau o păreră de kilt scoțian cu o coadă de vulpe agățată de catarama centurii... Acum, Sylvestre îl aduce pe frizer. În timp ce mă rade, mă pune la curent cu ultimele fărâdelegi ale gangsterilor, care acum operează cu automobile și arme grele. La momentul pudratului de după bărbierit, îmi arată o poză recentă a fiului său, foarte marțial – îi spun – cu panașul de cazuar la chivără. Aduc laude comportării și spiritului de disciplină ale unui popor ce-i dă unui tânăr de origine modestă posibilitatea să ajungă, grație virtuților și hărniciei sale, în rândurile militarilor care, înainte de a trage o salvă de tun, știu ce traiectorie și ce bătaie urmează să aibă un obuz, pe bază de calcule și logaritmi. (Artileriiștii mei stabilesc direcția și unghiul de tragere al tunului, în general, după metoda empirică – deși, trebuie s-o recunoaștem, miraculos de eficace în unele cazuri – de „trei palme în sus și două la dreapta, corecție un deget și jumătate, spre casa cu acoperiș roșu... Foc!”... Și ceea ce-i grozav e că nimeresc ținta...) După poza cadetului de la Saint-Cyr, frizerul îmi arată o fotografie, făcută de curând, a unei tinere îmbrăcate în văluri transparente, care, după aparențe, foarte interesată de dobânda de 6,4% acordată de noul Credit Rus, ar fi dispusă să... – cu multă discreție, bineînțeles – ca să poată cumpăra acțiunile salvatoare ale unei averi ce, statornicită odinioară în blazoane de purpură și argint, era acum pe punctul de a naufragia; această tânără – și

---

11 Alegeți, doamnelor (fr.).

îți poți da seama că „fațada“ nu e deloc de lepădat –, în fine, tânăra asta... (O să-l trimit înainte pe Peralta să vadă, să pipăie și să-mi dea raportul...) În spatele geamurilor, vara își afirmă prezența, ca un proaspăt venit, în verdele strălucitor al castanilor. E rândul croitorului acum, care mă măsoară și pe față și pe dos, mă acoperă cu bucăți de sacouri, jachete, redingote, ajustând, strâmtând, prinzând în ace, desenând cu creta figuri de teoremă pe un fragmentat costum de stofă închisă. Mă învârt în jurul meu, ca un manechin, oprindu-mă în unghiurile în care lumina mă avantajează. Și în funcție de poziția ce mi se indică, ochii mei contemplă tablourile, sculpturile care mă înconjoară și par că renasc în jurul meu, fiindcă după ce le-am văzut de atâtea ori, le privesc foarte rar în ultima vreme. Iat-o la locul ei dintotdeauna pe Sfânta Radegunda de Jean-Paul Laurens, merovingiană și extatică, privind relicvele aduse de la Ierusalim de emisari cu chipul acoperit, ce îi oferă într-un sipet de fildeș o bucată din Crucea Domnului. Dincolo, într-o plastică expresie, niște gladiatori de Gérôme; retiarul cu trident, învins, încurcat în propria-i plasă, zbătându-se sub piciorul victorios al unui gigant cu coif și mască ce pare că așteaptă, cu spada pregătită, verdictul Cezarului. („*Macte*“¹² spun eu întotdeauna când privesc această operă, arătând în jos cu degetul mare de la mâna dreaptă...) Un sfert de întoarcere în jurul propriului meu ax și contemplan delicata marină de Elstir, care-și deschide neliniștitul albastru, cu iole în prim-plan, într-un amestec de spumă de val și nori, lângă marmura roz a unui *Mic faun* premiat cu Medalia de Aur la ultimul Salon al Artiștilor Francezi. „Puțin mai la dreapta“, îmi spune croitorul. Și iată voluptuosul nud al *Nimfei adormite* de Gervex. „Și-acum, mâneca“ – spune croitorul. Și mă văd în fața *Lupului din Gubbio* de Luc-Olivier Merson, unde fiara, îmblânzită de

---

12 Să fie ucis (lat.). Formulă folosită în timpul luptelor de gladiatori prin care se cerea uciderea celui învins.

neasemuita predică a lui Poverello¹³, se joacă sfântă și bună cu niște copii ștregari care-o trag de urechi. Un nou sfert de întoarcere și apare *Cina cardinalilor* de Dumont (ce chipuri de cheflii au cu toții și ce expresii veridice, mai ales ăla din stânga, căruia i se văd până și venele de la tâmple!) alături de *Micul coșar* de Chocarne-Moreau și *Recepție mondenă* de Béraud, în care fondul roșu pune în lumină de minune albul rochiilor decoltate ale doamnelor înconjurate de negrul fracurilor, verdelile palmierilor și scânteierile cristalelor... Și acum, aproape cu lumina în față, ochii mi se odihnesc pe *Vedere din Noua Córdoba*, opera unui pictor de-al nostru, influențat evident de una dintre panoramele toledane ale lui Ignacio Zuloaga – aceleași galbenuri-roșietice, aceeași perspectivă a clădirilor, cu Podul Mapuche transformat în Podul Alcántara... Cu fața la fereastră îl ascult acum pe croitor vorbindu-mi despre câțiva clienți ale căror nume fac să-i crească prestigiul profesional, așa cum în Anglia câte un fabricant de biscuiți sau de marmeladă își face reclamă scriind pe etichete „Furnizorul Curții Regale“. Aflu astfel că Gabriele D’Annunzio, risipitor și magnific când e vorba de capriciile sale, dar întotdeauna uituc și rău de plată, i-a comandat douăsprezece veste fantezi și alte câteva lucruri a căror enumerare de-abia o mai ascult, pentru că simplul nume Gabriele D’Annunzio îmi trezește brusc amintirea acelei misterioase curți pietruite, cu aer seniorial, ascunse în spatele fațadei unei case mizere din Rue Geoffroy L’Asnier, unde, după ce treci printr-un gang mirosind a ciorbă de praz, îți apare, ca un incredibil decor de operă, pavilionul cu chipuri groțești, gratii și fațadă clasică; aici avusesem, nu o dată, onoarea să cinez, bucurându-mă de intimitatea marelui poet. Acel lăcaș tainic, somptuos și discret totodată, era învăluit de legendă și mit: se spunea că atunci când Gabriele era singur, îl serveau două

---

13 Referire la Sfântul Francisc din Assisi (cca 1182–1226), teolog și poet italian.

frumoase fete cu nume de zâne și că, în timp ce mulțimea creditorilor era ținută la distanță de o portăreasă călită în aseme-nea treburi, înăuntru, în sălașul plin de statui de alabastru și marmură antică, pergamente și stele medievale, printre cădelnițe fumegânde, răsunau glasurile proaspete ale unor copii ministranți, intonând muzică gregoriană antifonică, din spatele draperiilor ce ascundeau goliciuni de femei, multe femei celebre, renumite, nobile – dăruindu-se geniului acestui Arhanghel al Bunei-Vestiri¹⁴. („Nu știu ce găesc la el“, spunea Peralta. „E urât, chel și bondoc, și pe deasupra i se mai spune și Raspañeta (Răzuială)“... „Cine știe“, ziceam eu, gândindu-mă că pentru cine putea s-o facă era mult mai interesant decât să se ducă la bordelul Chabanais, cu tot izul lui istoric datorat lui Eduard al VII-lea.) Acum e momentul când intră Peralta cu un teanc de cărți în brațe, deasupra cărora tronează un exemplar galben din *L'enfant de volupté* – versiunea franceză a volumului *Il piacere*, în care secretarul meu, decepționat, nu găsise savuroasele pasaje promise de titlu... „Erau în camera mea; le-am răfoit nițel.“ Și le lasă pe masa din bibliotecă, în timp ce croitorul își strânge stofele, după ce m-a dezbrăcat de costisitoarele învelișuri, haine de seară fără nicio formă și pantaloni care tot prost cad între picioare. „Dă-mi ceva de băut.“ Doctorul Peralta deschide micul meu birou Boule și scoate o sticlă de rom Santa Inés cu eticheta ei în caractere gotice pe fondul câmpurilor de trestie-de-zahăr. „Asta te trezește.“ „Mai ales după noaptea trecută.“ „Domnului i se făcuse de călugărițe.“ „Iar ție, de negrese.“ „Dumneata știi, prietene, că mă dau în vânt după tuciurii.“ „Toți ne dăm în vânt după tuciurii *acolo*“, am spus râzând, în clipa când, știind că m-am trezit, sus, Ofelia a început să cânte *Für Elise*... „De fiecare dată îi iese tot mai bine“, exclamă secretarul meu, rămânând cu paharul în mână...

---

14 Aluzie la numele scriitorului: Gabriele – Gabriel (Gavril); Annunzio – (Buna-)Vestire (it.).

„Câtă gingășie, cât sentiment...“ Astăzi, acest *Für Elise* ce suna atât de delicat în apartamentul ficei mele, cu inevitabila greșeală la aceeași măsură, mi-l amintea pe celălalt, pe care-l cânta mereu doña Hermenegilda, credincioasa ei mamă – cu aceeași greșeală, la aceeași măsură –, când acolo, în Surgidero de La Verónica – ani de tinerețe, aspirații și frământări, *Sturm und Drang*, petreceri și orgii –, după ce mă incita cu câte un vals de Juventino Rosas sau Lerdo de Tejada, trecea la repertoriul clasic al Marelui Surd¹⁵ (*Für Elise* și începutul, niciodată nu trecea de început, din *Sonata lunii*), *Idila* de Theodore Lack și diverse piese de Godard și Chaminade incluse în albumul *Muzica în familie...* Oftez la gândul că acum trei ani îi organizasem funeralii demne de o regină: urnă acoperită de catifea neagră, cortegiul format din miniștri, generali, ambasadori și demnitari, fanfară militară la care s-au adăugat alte trei aduse din provincie – o sută patruzeci de muzicanți în total – ca să cânte Marșul funebru din *Eroica* și inevitabilul Marș funebru de Chopin. Înalț Preasfințitul nostru prelat a amintit în discursul său la ceremonie (destul de inspirat, la sfatul meu, de cel rostit de Bossuet în memoria Henriettei de Franța: „Acel ce domnește în ceruri...“ etc., etc.) calitățile răposatei, atât de excepționale și înălțătoare, încât merita să se cugete la canonizarea ei. Doña Hermenegilda fusese căsătorită și avusese copii, bineînțeles – pe Ofelia, Ariel, Marc Antonio și Radamés –, dar Arhiepiscopul le vorbea ascultătorilor săi despre preafericitele virtuți conjugale ale Sfintei Elisabeta, mama Botezătorului, și despre Monica, mama Sfântului Augustin. Cum ceea ce trebuia se spusese, bineînțeles că eu nu am considerat urgent să mă adresez supremei autorități a Vaticanului, dat fiind că nevas-tă-mea și cu mine trăiserăm în concubinaj un număr de ani, înainte ca neprevăzutele și furtunoasele căi ale politicii să mă poarte spre locul pe care-l ocup astăzi. Important era că

---

15 Referire la marele compozitor german Ludwig van Beethoven (1770–1827).

portretul Hermenegildei, gravat la Dresda, în culori, din inițiativa Ministrului Educației, devenise obiect de cult în toate colțurile țării. Se spunea că trupul defunctei, sfidând acțiunea viermilor, își păstrase chipul cu surâsul senin și plin de bunătațe din ultimele clipe ale vieții. Femeile ziceau că portretul ei parcă lua cu mâna durerile de mijloc și complicațiile la prima naștere și că acatistele fetelor ca să-și găsească bărbați pe care i le adresau ei erau mai eficiente decât sistemul, foarte folosit până atunci, de a scufunda bustul Sfântului Anton într-o fântână, cu capul în jos... Tocmai îmi pun o gardenie la butonieră, când Sylvestre îmi anunță vizita Ilustrului Academician – de curând ales academician, primit sub cupola Academiei nu știu cum, pentru că în urmă cu câțiva ani îi numise pe cei Patruzeci de Nemuritori¹⁶ „mumii obraznice și încornorate, fățătoare anacronice ale unui Dicționar depășit dinainte, în ce privește înțelegerea evoluției limbii, de orice *Petit Larousse* de uz domestic“. (Cu toate acestea, odată ales – „*j'ai accepté pour m'amuser*“¹⁷ –, avusese grijă să-i ceară celebrului său prieten Maxence să-i deseneze un mâner de spadă, iar acesta, trecând de la inspirația picturală la orfevrărie, reușise să plăsmuiască o operă dominată de elemente biblice și legende medievale, într-un stil ce amesteca în prea mare măsură estetica de tip *scenic-railway*, din *Magic-City*, cu cele mai subtile esențe ale prerafaelismului.) Peralta a ascuns sticla de Santa Inés și acum îl salutăm pe curajosul și finul bărbat ce se așază în dreptul unei raze de soare, cu fire de praf în ascensiune, care îi scoate în evidență rozeta Legiunii de Onoare. Sus, Ofelia se înverșunează să curețe de bemoli inoportuni pasajul din *Für Elise* care-i iese întotdeauna chinuit. „Beethoven“, spune Ilustrul Academician arătând în sus și dându-ne, parcă, o veste importantă. Și cu indiscreția celui care are deschise toate ușile în casa mea,

---

16 Membrii Academiei Franceze.

17 Am acceptat ca să mă amuz (fr.).

răsfoiește cărțile aduse, nu de mult, de secretarul meu. *Ateismul* de Le Dantec. Bun. Lectură serioasă. *Discipolul* de Bourget. Nu e rău, dar să nu-i imităm pe *nesărații* de nemți, cu mania lor de-a amesteca romanul cu filozofia. Anatole France – talent indiscutabil, dar peste măsură de prețuit în afara Franței. Și pe urmă, scepticismul său sistematic nu duce la nimic... *Chantecler* – ce ciudat! Succes și eșec. Îndrăzneală genială și totodată fără șansă, care însă va rămâne ca o încercare unică în istoria teatrului. Și declamă: *O Soleil! toi sans qui les choses / Ne seraient pas ce qu'elles sont...*¹⁸ (Academicianul nu știe că, de câțiva ani încoace, zece mii de cabarete și bordeluri din America se numesc *Chantecler*...) Mormăie ironic, însă aprobator văzând un pamflet anticlerical de Léo Taxil, dar se strâmbă dezgustat, cu o expresie de sinceră dezaprobare în fața cărții lui Jean Lorrain *Monsieur de Phocas*, fără să știe, poate, că propriul său editor, Ollendorf, a invadat librăriile continentului nostru cu o versiune spaniolă a acestui roman, prezentată ca o inegalabilă mostră a geniului francez, cu o copertă în culori, pe care o Astarte de Géo Dupuis, goală, le mai tulbură încă visele liceenilor noștri... Acum râde, ștregărește, complice, dând cu ochii de *Les cent mille verges*, *The Sexual Life of Robinson Crusoe* și *Les fastes de Lesbos* de autori necunoscuți (trei asteriscuri), dar bogat ilustrate, pe care le cumpărasem ieri dintr-o prăvălie specializată din Rue de la Lune. „*Ce sont des lectures de Monsieur Peralta*”¹⁹, spun cu lașitate. Devenind însă, dintr-odată, serios, prietenul nostru începe să vorbească despre literatură, în stilul său didactic și desăvârșit pe care i-l știm atât de bine, eu și Peralta, pentru a ne demonstra că marea, adevărata literatură de aici este necunoscută în țările noastre. L-am admirat toți pe Baudelaire – înmormântat din nefericire sub o nefericită piatră

---

18 O, Soare! tu fără de care lucrurile / N-ar fi ceea ce sunt... (fr.). Edmond Rostand, *Chantecler*, actul I.

19 Acestea sunt lecturile domnului Peralta (fr.).

funerară în Cimitirul Montparnasse –, dar ar trebui să-i citim și pe Léon Dierx, Albert Samain, Henri de Régnier, Maurice Rollinat, Renée Vivien. Și trebuie citit Moréas, mai ales Moréas. (Tac, ca să nu-i povestesc, cum, fiindu-i prezentat, cu ani în urmă, lui Moréas, la Café Vachette, acesta m-a acuzat că-l împușcasem pe Maximilian²⁰, deși eu încercam să-i demonstrez că, din rațiuni de vârstă, mi-ar fi fost imposibil să mă aflu în ziua aceea la Cerro de las Campanas... „*Vous êtes tous des sauvages!*”²¹, răspunsese atunci poetul, cu impetuozitate de absent în glas...) Prietenul nostru regretă că Hugo, bătrânul Hugo continuă să se bucure de o enormă popularitate în țările noastre. Știe el că *acolo*, lucrătorilor din fabricile de țigări, care-și angajează lectori publici ca să-și mai înșele monotonia muncii, le plac foarte mult *Mizerabilii* și *Notre-Dame de Paris*, iar *Rugăciune pentru toți* („*naïve connerie*”²², zice) se recită încă foarte des în cenaclurile literare. După el, datorită faptului că ne lipsește spiritul cartezian (e-adevărat, în *Discurs asupra metodei* nu cresc plante carnivore, nu zboară păsări exotice și nici nu se dezlănțuie cicloane...), suntem mult prea înclinați spre elocința debordantă, spre *pathos* și pompă oratorică cu rezonanțe de fanfaronadă romantică... Ușor enervat – el nu-și poate da seama de asta – din pricina unei aprecieri care rănește direct conceptul meu asupra sensului oratoriei (eficientă pentru noi cu cât e mai luxuriantă, sonoră, furtunoasă, ciceroniană, cu imagini adecvate, epitete implacabile, capabilă să electrizeze într-un potrivit crescendo...), întind mâna spre o ediție de lux rarisimă a *Rugii pe Acropole* de Renan, ilustrată de Cabanel, ca să schimb tema discuției. „*Quelle horreur!*”²³,

---

20 Ferdinand Joseph Maximilian de Habsburg (1832–1867), împărat al Mexicului din 1864.

21 Sunteți toți niște sălbatici (fr.).

22 Naivă prostie (fr.).

23 Ce oroare (fr.).

exclamă Ilustrul Academician, cu un gest de condamnare. Îi reamintesc că această bucată figurează în multe manuale de literatură destinate elevilor francezi. „Ticăloșie datorată școlii laice“, afirmă vizitatorul, calificând scrierea drept amfigurică – pretențioasă, zgomotoasă, umflată de erudiție și elenisme pedante. Nu. Oamenii din țările noastre ar trebui să caute geniul limbii franceze în alte cărți, în alte texte. Atunci, de-abia, vor descoperi eleganța stilului, prestața, suverana inteligență cu care un Maurice Barrès în *L'ennemi des lois* poate demonstra, în trei pagini clare, sofismele și greșelile marxismului – bazat pe Cultul Pântecelui – sau ne poate oferi o fermecătoare imagine a castelelor lui Ludovic de Bavaria în fraze de adevărat artist, străine de logoreea profesorală a unui Renan. Sau, dacă voiam să ne întoarcem la secolul trecut, să-l citim și recitim pe Gobineau, acest aristocrat al expresiei, maestru al frazei senioriale bine construite, care exaltase în opera sa Omul Ilustru, Oamenii Pleiadă, prinți ai spiritului (după el, vreo trei mii în toată Europa), proclamând incapacitatea sa de a se interesa de „această masă căreia i se spune lume“, văzută ca o viermuială a unor găze bicisnice, iresponsabile și distrugătoare, lipsite de suflet... Aici prefer să tac și să nu intru în detalii, deoarece chestiunea ar necesita o clarificare peste care e mai bine să trecem; cu ocazia sărbătoririi Centenarului Independenței în Mexic, autoritățile au aranjat ca opincarii, văcarii, lăutarii și schilozii să nu se apropie de locurile marilor ceremonii, pentru că era mai bine ca oaspeții străini și invitații Guvernului să nu-i vadă pe *ăia* pe care prietenul nostru Yves Limantour îi numea „neam prostimea“. În țara mea însă, unde sunt mulți – prea mulți! – indieni, negri, mețiși, mulatri și alte corcitură, ar fi greu să ascund „neam prostimea“. Și nu prea văd eu neam prostimea noastră intelectuală – groaznic de numeroasă – citind cu plăcere *Eseul despre inegalitatea raselor* al Contelui de Gobineau... Ar fi momentul să schimb discuția. Din fericire, de sus se aude, din nou, *Für Elise*. Agățându-se de acele note, Academicianul deplânge extravaganțele muzicii

moderne – sau așa-zis „moderne“ –, care, transformându-se într-o artă cerebrală, dezumanizată, într-o algebră a muzicii, străină de tot ceea ce înseamnă *sentiment* (ascultă ce compune grupul de la Schola Cantorum de pe Rue Saint-Jacques), trădează tradiționalele principii ale *melosului*. Există și excepții, fără îndoială: Saint-Saëns, Fauré, Vinteuil și, mai ales, iubitul nostru Reynaldo Hahn²⁴, născut în acel Puerto Cabello ce seamănă atât de mult cu Surgidero de La Verónica. „Compatriotul“ meu („compatriot“ îmi spune, în dulcea lui spaniolă creolizată, ori de câte ori ne întâlnim pe undeva) compusese cu ani în urmă, înainte de a fi scris sublimele coruri pentru *Esther* de Racine, o delicată operă plină de nostalgia Tropicului natal, a cărei acțiune se desfășoară într-un decor ce evocă întru totul coasta venezueleană unde copilărise, deși, potrivit programului, era vorba despre o „idilă polineziană“: *L'île du rêve* după *Le mariage de Loti* – și *Loti, Loti voici ton nom*, cânta Rarahú, în această poveste a unei iubiri exotice care, după unii critici malițioși, pricepuți în a desființa totul, se aseamăna prea mult cu *Lakmé*. Dar dacă priveai lucrurile așa, la fel se putea spune și despre *Madama Butterfly*, operă compusă cu mult după cea a lui Reynaldo. Și cum, în urmă cu câteva zile, se interpretase compoziția sa *Cântece cenușii* la una dintre obișnuitele audiții muzicale de pe Quai Conti, am ajuns să vorbim despre diverși: Contele d'Argencourt, Însărcinatul cu Afaceri al Belgiei, care se înconjură de pederăști, fără ca el să fie așa ceva, ci doar pentru a-și feri iubita prea tânără de poftele bărbaților-bărbați; despre Legrandin, care tocmai se împăunase – ultima noutate de răsunet – cu inexistentul titlu nobiliar de „Comte de Mes Eglises“²⁵ sau ceva de genul ăsta („dacă s-ar fi născut în Cholula și-ar fi putut spune *Contele celor 365 de biserici*“ – a intervenit Peralta) și începea să-și dea aere de snob într-o lume unde

---

24 Reynaldo Hahn (1875–1947), compozitor francez născut în Venezuela.

25 Contele Bisericii Mele (fr.).

Alejo Carpentier a revoluționat romanul latinoamerican. A pus limba spaniolă a Barocului să zugrăvească o lume în care literatura nu imită realitatea, ci o completează. Noi, toți, suntem descendenții săi.

— **Carlos Fuentes**

Replică erudită, subtilă și ironică la o celebră lucrare filozofică, *Recursul la metodă* caută rațiunea de a fi a unei lumi profund iraționale: America Latină.

Figura centrală în acest univers al agoniei și al extazului, al promiscuității politicii și al sublimului artei este Primul Magistrat, în care sunt amalgamate trăsături preluate de la mai mulți dictatori sud-americani. Este, totodată, unul dintre cele mai memorabile personaje din literatura care abordează tema dictaturii, alături de cel din *Toamna patriarbului* de Gabriel García Márquez și de cel din *Eu, Supremul* de Augusto Roa Bastos.